

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Impedimentis Matrimonii, Usu Et Divortio

Bosco, Jean a

Lovanii, 1685

Concl. XII. Adulter occultus licitè petit debitum: fortè etiam licitè exigit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73448](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73448)

Et siquidem innocens sic statum mutavit, potest ad libitum redire in pristinum, & alterum conjugem repetere & cogere, & hic tenetur consentire. Imò, si interim ipse etiam labatur in adulterium, poterit virtute compensationis ab altero repeti & cogi. Si autem adulter altero consentiente, aut reconciliari nolente, sic statum mutavit; potest adhuc, dum non sit professus, vel in Sacris ordinatus, ab illo repeti, & ad reconciliationem cogi, sicut antea, & hic redire tenebitur. Hæc ille.

413.
Qui dedit
licentiam
vovendi ca-
stitatem,
ante votum
emissum po-
test eam re-
vocare.
Sanchez.

Et Sanchez sup. n. 14. de voto castitatis sic ait: Si innocens, datâ licentiâ adultero, vovendi castitatem aut Religionem, re integrâ, id est, ante votum emissum ab adultero, revocasset licentiam, credo, teneri adulterum reconciliari. Quoniam Matrimonium ex parte innocentis adhuc integrum & illæssum videtur, dum adulter eâ licentiâ minimè usus est.

Igitur quæ dicta sunt de mutatione statûs per ingressum Religionis, aut susceptionem Ordinis sacri, pariter intelligenda sunt de emissionem simplicis voti castitatis. Quando enim conjuges possunt illis modis mutare statum, pariter valdè juxta ac licitè possunt vovere simpliciter castitatem. Quando autem non possunt illis modis mutare statum, nec etiam possunt simpliciter vovere castitatem: eadem enim est ratio & doctrina de hoc voto, ac de mutatione dicta. Nisi quod hoc votum simplex posset etiam propriâ auctoritate emitti, non expectatâ Judicis sententiâ; sicut poterat absolutè debitum negari, absque totali separatione & divortio, tametsi dicta mutatio non liceret.

414.
An dum a-
dulter legi-
time profes-
tur, etiam
innocens
ob i.atur.
Negat San-
chez.

Restat quæstio: an dum adulter de licentiâ innocentis proficitur, vel ad sacros Ordines transit, aut emittit votum castitatis simplex, necessarium sit, ut innocens etiam ad Religionem transeat, aut votum castitatis emittat. Responsio negativa est Sanchez sup. n. 15. & Aliorum. Quia textus, prohibentes mutationem statûs alterius conjugis, altero in sæculo manente, saltem absque voto castitatis, loquuntur, ut suo loco videbimus, ubi Matrimonium integrum, & illæssum perseverat; secus ubi est divortium.

Quid si in
noans profi-
teatur? Ad
nihil obliga-
tur adulter.
Dicast.

Undè (inquit Dicastillo disp. 10. n. 89.) hoc ipsum etiam locum habet in adultero: nam quando innocens ingreditur Religionem, vel sacros Ordines suscipit, non tenetur adulter, manens in sæculo, votum castitatis emittere, aut ingredi Religionem; quia non comprehenditur, propter rationem dictam, in casu prædictorum textuum: imò, nisi fallor, secundum unam considerationem major ratio tunc est ex parte fontis, quam infantis; nam infans, dando sponte facultatem, aut certe non coactè, ut sors Religionem ingrediatur, vel Ordines suscipiat, censetur sibi eligere sponte cælebem vitam; atque adèd non mirum esset, quòd ad eam sic servandam, ut debet, simul ex statuto Ecclesiæ cogere-tur addere votum: at verò sors in tali casu non sponte, sed necessitate compulsus, in pœnam sui delicti, privatur consortio alterius: undè non mirum, quòd non cogatur per Canones votum

emittere, aut statum suscipere, quem non eligeret, si alioqui posset in matrimoniali vita perseverare.

Fateor tamen, ex parte infantis aliam quoque rationem reperiri, quominus ipse non cogatur cælebem vitam agere. Nam eò devenerunt res, ut ipso invito cogatur, vel infidum conjugem admittere, non sine magno suo incommodo, vel cælebem vitam traducere, saltem interim, dum adulter vivit; non est autem, cur eligens illum non admittere, atque adèd, saltem tacitè, concedens, ut ad Religionem transeat, vel Ordines suscipiat, cogatur eam facultatem concedendo se incapacem reddere per votum castitatis, aut Religionis professionem, quominus possit aut validè, aut etiam licitè iterum Matrimonium inire, si præmoriatur adulter. Undè satis esset ad summum, votum emittere castitatis pro tempore vitæ adulteri conjugis, qui ad sacros Ordines, vel Religionem transiit; quàmvis neque hoc teneatur facere; quia nullo jure probatur. Hucusque Dicastillo.

Et hæc tunc de adulterio, satis utique, nisi aliquis me interrogasset: Censen?, quod adulter occultus licitè exigat debitum? Quid sentiam, explico sequenti Conclusionem, in ordine

CONCLUSIO XII.

Adulter occultus licitè petit debitum: fortè etiam licitè exigat.

Supponendum est (inquit Sanchez lib. 1. disp. 68. n. 2.) hoc distare inter exigere & petere, quod illud importat coactionem, & est petere ut debitum: hoc autem minimè; petimus enim etiam gratis concedenda. Convenit ergo inter Omnes, adulterum tam publicum, quàm occultum, posse petere: non enim absolutè Matrimonij usu privatus est, sicut si incestum committeret, vel castitatem voveret. Tota porò difficultas est; an per adulterium, latians alterum conjugem, sit eo ipso privatus jure exigendi debitum; ita ut, si alter neget, licet peccet lethaliter negando, ob erroneam conscientiam, cum eum lateat adulterium, quod jus negandi concedit, non possit ipsum compellere, ut reddat debitum.

Sententia probabilior (inquit idem Auctor n. 4.) tenet, conjugem adulterum, dum alterum adulterium latet, non perdere jus exigendi debitum; sed posse ab eo exigere. An sit probabilior, poterit quisque judicare ex dicendis: probabilem esse non dubito. Probatur autem Primò: adulterum non posse exigere, est in pœnam sui delicti: dignus est enim, cum fidem Matrimonij fregerit, ut ei fides minime servetur: sed reus non tenetur prodere suum delictum, ut à Judice, vel ab uxore privetur in illius pœnam jure exigendi: ergo quamdiu delictum non constat uxori, ut adulterum per exceptionem elidat, non privatur jure exigendi debitum, nec ipse adulter tenetur suæ pœnæ esse executor.

415.
Quare ins-
sons non
obligatur
professione
adultero.

416.
Quid distet
inter petere
debitum &
exigere.
Sanchez.

Probatio 1.
pari. Con-
clusi.

Adulterum
occulum
posse exigere
debitum,
probatur 1.
ex Sanchez.

Respon-

417. Respondetur in primis : legem divortij non esse verè pœnalem, ut ipse Sanchez fatetur lib. 10. disp. 4. n. 3. Præterea : adulter nullo casu tenetur se prodere; quia numquam tenetur exigere debitum, & facile potest prætexere alias rationes, quare jam non exigat, sicut solebat. Ut omittam; quòd possit petere sine exactiōe, quod sufficit, ut non detegatur ejus crimen; neque enim solent conjuges se mutuo cogere ad reddendum debitum.

Secunda probatio Sanchez est : quia hæc est veluti pœna conventionalis, jure divino & naturali induta, ut frangenti fidem fides non servetur : sed pœna conventionalis non debetur ante sententiam judicis ; vel saltem antequam pars ipsa petat : ergò &c.

418. Respondetur ex ipso Sanchio lib. 10. disp. 12. n. 5. jure naturæ in ipso contractu Matrimonij ea conditio imbibita est, ut servanti fidem fides servetur ; secus eam violanti : nec id ex conventionione partium, instar mære pœnæ conventionalis, confurgit; sed est quasi conditio in contractu ipso inclusa. Itaque quàmvis aliqualem pœnæ rationem subeat respectu adulteri, qui quasi in pœnam fidei fractæ jure exigendi privatur ; at potius est conditio, quàm pœna. Sic ille.

Igitur, etiam secundum Sanchez, non est pœna conventionalis propriè dicta, quasi imposita à Judice, vel ex mutuo consensu, non adimplenti contractum ; sed ipsa natura ipso facto solvit alterum à debito fidei, quando ipsi fides frangitur. Adde: quòd non sit improbable, etiam propriè dictam pœnam conventionalem ipso facto deberi ante requisitionem partis. Breviter : dici potest, non valere argumentum à pœna conventionali: mera, ad quasi pœnam seu conditionem, in natura contractus inclusam.

419. Tertio probatur sententia Sanchez : quia Matrimonium est quædam societas, & contractus, & fœdus ; in alijs autem contractibus & fœderibus reus non est privatus, sed privandus : ut filius, qui occultum crimen in patrem admittit exheredatione dignum, & socius in socium.

Respondetur : ex juribus constat, exheredationem non esse pœnam latæ sententiæ, sed ferendæ ; in præsentem autem casu, excepto eo, quòd non sit propriè pœna, solum dicitur : frangenti fidem fides frangatur eidem, quæ verba potius sonant latam sententiam, quàm ferendam.

420. Ultima probatio Sanchij : quia cum conjux ipso jure privatur debiti petitione, videmus non esse in alterius potestate, hanc pœnam ei remittere; ut si incestum cum sorore conjugis admittat, vel communem filium è sacro fonte lever : ergò cum conjux innocens possit inferre, vel remittere adultero pœnam, non exigendi debitum ; signum est, non ipso jure illum subire hanc pœnam ; sed cum ei à conjuge innocente infertur.

Respondetur : hæc disparitas non oritur præcisè ex eo, quod una sit pœna latæ sententiæ, & altera tantum ferendæ ; sed, ut alibi dictum est, ex hoc, quod una sit purè pœna, à lege Ec-

clesiæ inflata, altera verò quasi pœna tantum, in favorem innocentis jure naturali & divino constituta: quod autem in favorem alicujus constitutum est, non debet retorqueri in ejus præjudicium : & unusquisque potest favori suo renuntiare ; quando hæc renuntiatio non cedit in præjudicium tertij, prout hic non cedit.

Quæ cum ita sint, liquidò constat, has rationes Sanchij rem non convincere, quàmvis probabilem eam reddant : an probabiliorem, ex fundamentis oppositæ & eorum solutionibus collige. Primum est : Statim ac conjux adulterium admittit, innocens reverà & coram Deo est absolutus à debito reddendo; ergò adulter non potest petere tamquam debitum, cum reverà debitum non sit. Probatur Antecedens: quia si nosset alterius adulterium, maneret absolutus, secundum Omnes; notitia autem facti non absolvit re ipsa, sed factum ipsum ; ergò ante notitiam erat re ipsa absolutus, & solum tenebatur ex conscientia erronea.

Respondet Sanchez sup. n. 6. non eo ipso innocentem esse absolutum ab obligatione reddendi; sed tantum habere jus, quo seipsum possit absolvere in foro conscientiæ, si sibi factum constaret : & quàmvis notitia facti non absolvat, sed factum ipsum ; est tamen conditio sine qua non, ut justè possit se absolvere.

Præterea fundatur hæc sententia : quòd reddere ex obligatione, & exigere sint correlativa; sed uxor talis adulteri non tenetur reverà reddere, sed tantum ex conscientia erronea ; ergò vir adulter non potest exigere.

Respondet Sanchez, negando Minorem; imò secundum rem tenetur reddere, donec innocens, adulterij conscius, se absolvat : nam antea talem absolutionem non est alter suâ possessione spoliandus.

Tertio arguitur: creditore ratione ignorantia non petenti debitum, minimè eximitur debitor ab obligatione solvendi : sed eo ipso quòd conjux adulteratur, est debitor alteri immunitatis & exemptionis ab obligatione reddendi : ergò licet innocens ex ignorantia minimè petat hoc libertatis debitum, non manet adulter liber, nec potest ei libertati contravenire, exigendo. Et confirmatur : quia in casibus, in quibus lege cautum est, servos libertate donari, licet hi ex ignorantia non petant libertatem, nequit dominus ijs ac servis uti, cum verè liberi sint : jure autem divino per adulterium unius, innocens liber efficitur à reddendi obligatione : ergò &c.

Respondet Sanchez, distinguendo Minorem; est debitor, ita ut teneatur se prodere & spoliare, nego : sed est debitor ad hunc sensum, ut conjux innocens, delicti conscius, possit se absolvere : ut qui fregit contractus fidem, est debitor pœnæ conventionalis, non ita ut teneatur eam offerre ; sed ad hunc sensum, ut alter habeat jus ab illo exigendi. Ad confirmationem dicit: leges ipso jure donare servo libertatem, quod hic non contingit.

Tandem argumentantur Auctores secundæ sententiæ : conjux occultè adulter non potest

421.
Primum
fundamen-
tum oppositæ
sententiæ.

Destruitur à
Sanchio.

422.
Secunda
probatio.

Rejicitur ex
ead.

423.
Tertium ar-
gumentum.

Confirmatur.

Resp. Sanchi.

424.
Ultima pro-
batio.

petere divortium, nec debitum negare ob adulterium alterius conjugis sibi notum; licet alter suum ignoret, & ita non possit mutuam delictorum compensationem allegare: ergo similiter, quando ipse solus est adulter, non potest alterum cogere ad reddendum; licet alter ob ignorantiam non opponat adulterium.

*Non con-
vincit.*

Respondet Sanchez, negando Consequentiam; quia adultero non negatur divortium, ob simile alterius adulterium, in sui delicti poenam; sed quia lex concedit soli innocenti divortium, & ipse non est innocens: at adulter privatur jure exigendi debitum in sui delicti poenam. Ita Sanchez.

425.
*Hanc sen-
tentiam
amplectitur
Navar. Co-
var. & Alij.*

Igitur neque fundamenta secundæ sententiæ convincunt; sed relinquunt rem in terminis probabililitatis. Eam amplectitur Navar. Sum. Latinâ c. 22, n. 23. Covar. 4. decret. 2. part. c. 7. §. 2. n. 4. & Alij complures apud Sanchez sup. n. 3. Tantum subscribam ea, quæ invenio apud Castro lib. 2. de Leg. pœnali cap. 4. §. VI igitur.

*Quid sen-
tiam Alph. à
Castro.*

Quidam (inquit) vir doctissimus Theologus, cum quo rem hanc amicè conferebam, qui constanter tueri nitebatur, nullam legem poenalem obligare ad poenam in foro conscientie sustinendam, vehementer admirabatur, quum ego illi hanc legem Evangelicam, contra adulteros datam, objecit; & rimulam aliquam, quæ elabi posset, quærens, respondit mihi, negando adulterum esse obligatum ad poenam ante sententiam. Quia (ut ille dicebat) quando innocens adulterum repellit à toro, propter adulterium commissum; tunc illum condemnat, & fert contra illum sententiam, & post illam sententiam, contra illum datam, adulter est privatus jure petendi debitum, & non ante.

*Proponit
arg. pro i.
opinione.*

426.
*Connitur il-
lud solvere.*

Hanc autem responsionem falsam esse, facillimè convincam: & ut apertius id fiat, oportet annotare, quod non simul, & in eodem tempore contingunt hæc duo; videlicet, petitio adulteri, quæ debitum ab innocente petit, & negatio innocentis, quæ renuit debitum conjugale reddere. Nam (ut apertissimè constat) ipsa petitio præcedit tempore negationem. Quæro igitur, in illo priori tempore, quando adulter petit, antequam sit illi, quod petit, denegatum, an tunc habeat jus ad petendum, an non. Si tunc habet jus ad petendum; ergo alius postea injustè ei negat.

Consequentia vel ex eo est apertissima, quod jus ad petendum, & obligatio ad reddendum, sunt correlativa, quæ mutuo se consequuntur. Sicut enim præcipere & obedire se mutuo consequuntur, ita exigere & reddere..... Constat autem, quod innocens non tenetur reddere, imò sæpè tenetur non reddere: ergo adulter, antequam ab innocente repellatur, quàmvis possit humiliter debitum conjugale ab eo petere, non tamen exigere, hoc est, jure & justè tamquam sibi debitum petere.....

*Afferit, in-
nocentem
non teneri
reddere.*

Et hinc ulterius infero: quod si uxore ignorante mariti sui adulterium, propter aliquam aliam levem causam, negaret marito adultero debitum conjugale, & ille invitam illam cogere-

ret ad reddendum, uterque illorum peccaret mortaliter. Illa, quia agit contra conscientiam, dum negat debitum illi, quem credidit esse innocentem: ille verò; quia petit & per vim capit, quod jure capere non potest. Usque adhuc Castro.

Sed undè constat tibi Alphonse, quod innocens non teneatur reddere? Nam oppositum asserunt Adversarij tui: & Coninck inter Alios id probat à simili, dicens: Aliud esse, me ab aliqua obligatione esse liberum: aliud verò, me habere jus contra eam excipiendi, atque ita eam elidendi, v. c. Petrus excommunicatus toleratus agat contra me in judicio, & curet me legitime citari, nullam mihi facit injuriam; & quàmvis habeam jus excipiendi contra eum, tamquam excommunicatum, atque ita elidendi omnem ipsius actionem: tamen quamdiu hoc non facio, quia vel illius excommunicationem, vel jus meum ignoro, teneor comparere; nec ille ullam mihi facit injuriam, me ad hoc cogendo. Sic ille disp. 23, n. 87.

427.
*Oppositum
probat Re-
gis à simili*

Et n. 89. (ubi sequitur sententiam Sanchez) inquit: Sicut lex positiva, statuens alicui crimini aliquam poenam, non statim privat reum dominio ac possessione rei, in poenam debitæ; sed solum dat Judici jus, ut, causâ cognitâ, eum possit privare; ita lex matrimonialis non statim privat adulterum jure petendi debitum; sed solum dat conjugi jus, eum post criminis cognitionem privandi. Quamdiu autem hoc legitime non facit, non est libera ab obligatione reddendi debitum; sed solum habet jus, saltem remotum, postquam crimen cognoverit, eam obligationem elidendi, & verè peccat contra justitiam negando debitum, ut in simili ostendi n. 87. Ita Ægidius.

428.
*Aliud simi-
le.*

Alit responderi posset: disparitatem esse, quod per excommunicationem non sit nullum jus excommunicati, quod antea habeat in rem suam, injustè v. g. ablatam; sed solum impeditur excommunicatus, ne possit eam in judicio repetere, eò quod ipsi interdicta sit communicatio humana: undè communicando non peccat contra justitiam, sed contra legem Ecclesiæ; & idè citando reum, & cogendo ipsum in judicio ad restitutionem rei injustè ablatæ, liquet profectò, quod nullam ei faciat injuriam. At verò in nostro casu, licet semper maneat vinculum matrimoniale, atque adeò jus remotum ad copulam; equidem jus proximum nullum est, defectu conditionis imbibitæ in ipso contractu Matrimonij; scilicet, observantiæ fidei matrimonialis.

429.
*Datur dif-
paritas.*

His ita ventilatis, nemo non videt, utramque sententiam esse verè probabilem, & idè jure meritissimo me in Conclus. addidisse ly Fortè. Quæ autem ex illis probabilior sit, judicet unquisque, expensis hæcenus dictis.

430.
*Utraque
opinio est
probabilis.*

Dicastillo sup. n. 81. judicat probabilior primam sententiam, quam tamen limitat n. 82. dicens: Satis videtur probabile, tunc non posse adulterum petere debitum, exigendo illud ex rigore justitiæ; sed tantum amicè & benevolè, quando conjux innocens seriò illi intimaverit volun-

*Dicast. putat
i. esse pro-
babiliorè,
quam tamen
limitat.*

voluntatem suam, dicens: *Ego suspicor, quod mihi intuleris injuriam adulterando, quamvis id non planè & plenè possim probare, quòd si fecisti, omnind volo te privatum jure exigendi debium;* tunc enim conjux innocens utitur quantum potest jure suo, & posita conditione adulterij, privat adulterum jure illo proximo petendi; ut jam deinceps non ex rigore justitiæ, sed benevolè & amicè possit exigere; quod facere potest absque eo, quòd certò revelet delictum suum.

Non est autem eadem ratio de cohabitatione; quamvis enim conjux innocens similia verba dicat in ordine ad cohabitationem, non tenetur adulter se privare quoad cohabitationem; id enim esset delictum suum proderè. Ita Dicast.

431. Limitatio non placet Sanchez.

At verò Sanchez sup. n. 5. idem quod prius dixerat, credit, licet conjux innocens suspicaretur, alterum adulteratum esse; levibus tamen indicijs, quæ non sunt sufficientia, ad ipsum in foro conscientiæ excusandum: quia alter non tenetur tunc fateri crimen suum, nec innocens jus habet spoliandi reum jure petendi & exigendi, donec ejus delictum sufficienter nórit: quare illa exceptio adulterij, quam opponit, non est legitima, etiam in foro conscientiæ. Sic ille.

Auctor subscribit Sanchez.

Enimverò in dubio melior est conditio possidentis: ergò innocens non potest privare adulterum suâ possessione seu jure exigendi debitum, etiam in foro conscientiæ, nisi in eo foro moraliter certus sit de adulterio, ut patet ex dictis Conclus. 3. Putasne, quòd Judex in foro externo propter dubium delictum posset infligere certam pœnam, eandem utique, quam infligeret, si moraliter constaret de delicto?

432. Occurrit objectioni.

Nec refert: quòd alter significet, se velle uti jure suo, & infligere pœnam, supposito delicto; illa siquidem est voluntas inefficax, cum cognitio delicti sit conditio, sine qua non potest infligi pœna. Undè nullus in foro externo diceretur pœnæ reus, si Judex diceret: *si commisisti tale crimen, infligo tibi talem pœnam.* Aliàs enim frustra requirentur probationes delicti. Hæc cogita. Et mecum progredere ad alias causas, propter quas licet celebrare divortium, si non perpetuum, saltem temporale. Sunt autem, sævitia, hæresis & pertractio in peccatum. Pro sævitia instituitur

CONCLUSIO XIII.

Sævitia est justa causa divortij.

433. Licet divortium ob alias causas, quam catholica, definita in Concil. Trident. sess. 24. de Matr. can. 8. hisce verbis: *Si quis dixerit, Ecclesiam errare, cum ob multas causas separationem inter conjuges quoad torum, seu quoad cohabitationem, ad certum incertumve tempus fieri posse decernit, anathema sit.*

Licitum esse divortium ob alias causas, quam fornicationem carnalem, docet veritas Catholica, definita in Concil. Trident. sess. 24. de Matr. can. 8. hisce verbis: *Si quis dixerit, Ecclesiam errare, cum ob multas causas separationem inter conjuges quoad torum, seu quoad cohabitationem, ad certum incertumve tempus fieri posse decernit, anathema sit.*

Non id repugnat verbis Christi Matth. 5.

Neque obstat huic veritati, quod Christus dixit Matth. 5. v. 32. *Ego autem dico vobis: Quia omnis, qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam mechari: & qui dimissam* Bosco de Matrim. Pars II.

duxerit, adulterat. Non obstat, inquam; quia Christus ibi locutus fuit de dimissione perpetua, & quæ fiat auctoritate propriâ dimittentis, etiam contra voluntatem dimissæ.

434.

Constat ex textu. Nam illo cap. 5. præmiserat ulum repudij illis verbis v. 31. *Dictum est autem: quicumque dimiserit uxorem suam, det ei libellum repudij.* Quam dimissionem abrogare volens Christus, subdit: *Ego autem dico vobis &c.* Porro libellus repudij erat dimissio perpetua propriâ auctoritate, etiam contra voluntatem dimissæ. Et ideo vir dicebatur uxorem dimittere: quod non dicitur propriè, quando conjuges à Superiore separantur.

Intelligitur de divortio perpetuo propriâ auctoritate.

Fatemur ergò, non posse conjugem propriâ auctoritate dimittere conjugem in perpetuum, nisi ex causa fornicationis: nam ex quacumque alia causa dimittat, sive ob hæresim, sive ob sævitiam conjugis; sive ob aliam causam, non potest in perpetuum dimittere; sed ad tempus, quamdiu causa durat, qua cessante, debet ad conjugem redire.

Hoc non licet, nisi propter adulterium.

Quamvis autem (inquit Card. Lugo de Fide disp. 22. sect. 3. n. 44.) interveniente Ecclesiæ judicio & sententiâ, possit à conjuge hæretico, divortio legitimo in perpetuum divertere, ut videbimus; tunc tamen non dimittit ipse auctoritate propriâ; sed Ecclesia inter alias pœnas privat hæreticum jure, quod habebat ad cohabitationem & torum cum conjuge, & consequenter absolvit conjugem ab obligatione & debito. Sicut etiam punit conjugem ob copulam cum consanguineis conjugis, & privat eum jure ad petendum debitum conjugale, absolvitque alterum conjugem ab obligatione reddendi, prout posset bonis alijs, & vitâ ipsâ in pœnam privare. In quo casu non dicitur conjux ipse dimittere conjugem hæreticum, nec fit contra verba Christi: non enim aufert seipsum à potestate conjugis, sed aufertur ab Ecclesia.

435. Occurrit objectioni.

Sicut licet sit verum, in universum loquendo, quòd subditus tenetur obedire Superiori; verum tamen est, quòd excusatur, quando Superior ob delictum privatur à Judice jure præcipiendi. Servus etiam non potest dimittere dominum, & tamen, si dominus per sententiam privetur potestate in servos, poterit servus eum dimittere, & sic in alijs. Nam per has propositiones universales solum significatur, quòd ipsi propriâ auctoritate non possint repudiare aut dimittere, cum quo stat, quòd per potestatem superiorem possint consequenter liberari: nemo enim negabit, quòd saltem Deus possit liberare conjugem ab ea obligatione cohabitandi, quo casu jam poterit conjugem relinquere sine causa fornicationis, non tamen propriâ auctoritate, sed superiori; quâ non tam dimittit, quam educitur Superioris auctoritate, in cujus voluntate continetur voluntas subditi; atque ideo jam non operatur invito conjuge, sed consentiente voluntat suâ, contentâ in voluntate Superioris. Ita Eminent.

436. Subditus aliquando excusatur ab obedientia.

Vide etiam Sanchez lib. 10. disp. 15. n. 2. ubi varias affert responsiones ad d. verba Christi

437.

D d d d